

Ференц Ліст

Ференц Ліст (Franz Ritter von Liszt)

Ф. Ліст, портрет роботи Г. Лемана

Народився	22 жовтня 1811 Добор'ян (Райдинг), Австрійська імперія
Помер	31 липня 1886 (74 роки) Байройт, Німеччина Запалення легенів
Громадянство	Австрійська імперія
Національність	угорець
Діяльність	композитор, піаніст, педагог, диригент, публіцист

Ференц (Франц) Ліст — угорський композитор, піаніст, педагог, диригент, публіцист, представник музичного романтизму, засновник угорської композиторської школи.

Ференц Ліст — перший піаніст, який виступав із сольними концертами, котрими заслужив визнання як професіоналів, так і загальної публіки. Попри те, що немає жодного запису гри піаніста, він вважається одним з найвпливовіших піаністів його епохи. Одночасно був відомий своєю благодійністю: допомагав жертвам стихійних лих, сиротам, учив безкоштовно талановитих студентів — також сприяв фонду пам'яті Бетховена, пожертвувавши значні кошти на відкриття консерваторії в Будапешті.

Багато із його фортепіанних творів увійшли до традиційного репертуару — зокрема «Угорські рапсодії», «Соната сі-мінор» та два фортепіанні концерти. Зробив численні фортепіанні транскрипції популярних сцен із опер, симфоній, каприсів Паганіні та пісень Шуберта; окремі його фортепіанні твори вважаються найвищим випробуванням фортепіанної майстерності. Був автором хорової, вокальної та симфонічної музики.

Батьки

- Мати Франца Ліста, уроджена Ганна Лагер (1788–1866), народилася в Кремсі (Австрія). Осиротівши в 9 років, була змушена переїхати до Відня, де працювала покоївкою, а в 20 років переїхала в Маттерсбург до брата. В 1810 році Адам Ліст, приїхавши в Маттерсбург відвідати батька, познайомився з нею, а в січні 1811 року вони одружилися.
- Батько Франца Ліста, Адам Ліст (1776–1826) служив у князя Естергазі «доглядачем поголів'я овець». Князі підтримували мистецтво. До 14 років Адам грав на віолончелі в оркестрі князя, керованому Йозефом Гайдном.
- Адам Ліст писав музику, присвячуючи свої твори Естергазі. У 1805 – 1809 рр. в Ейзенштадті (резиденція князів), у вільний від основної роботи час він продовжив грати в оркестрі, маючи можливість працювати з багатьма музикантами, що приїжджали туди, включаючи Керубіні й Бетховена.
- В 1809 році Адам був відісланий до Райдингу. У будинку в нього висів портрет Бетховена, який був кумиром батька й згодом став кумиром сина.

ДИТИНСТВО

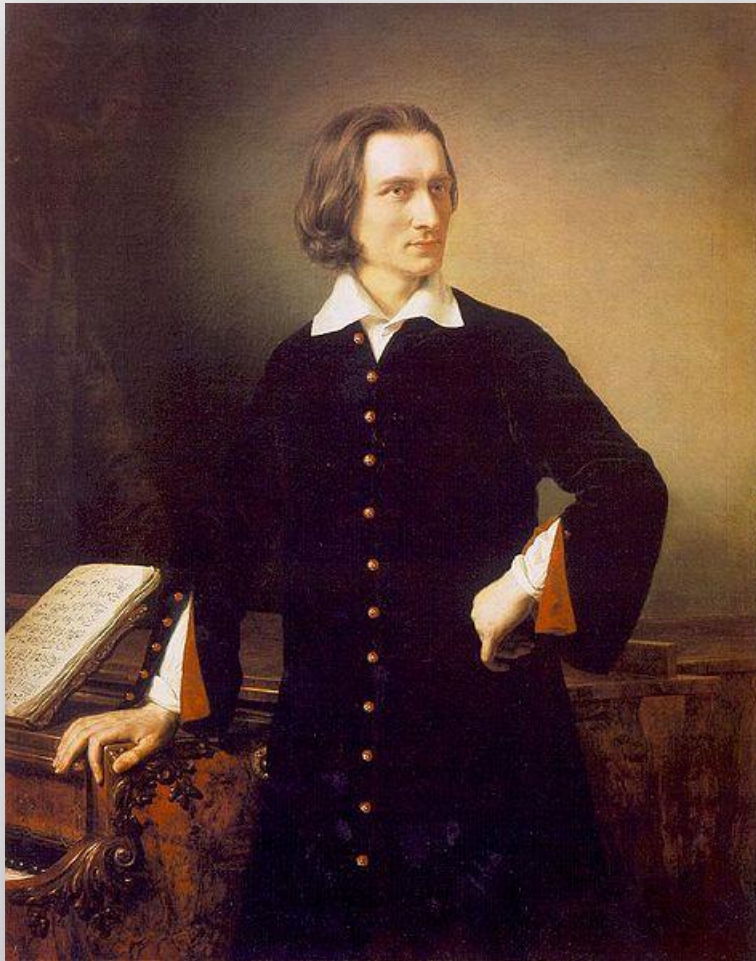
- Участь батьків в музичному формуванні сина була винятковою. Адам Ліст рано почав учити сина музиці, сам давав йому уроки. У церкві хлопчика вчили співу, а місцевий органіст — грі на органі. Після трирічних занять, Ференц у віці восьми років уперше виступив у публічному концерті. Батько возив його до знатних вельмож, де хлопчик грав на роялі, і зумів викликати серед них доброзичливе ставлення. Розуміючи, що Ференцу потрібна серйозна школа, батько везе його до Відня.
- З 1821 року Ліст займався у Відні грою на фортепіано у Карла Черні, який погодився вчити хлопчика безоплатно. Школа Черні дала Лісту універсальність його фортепіанного мистецтва. Теорією Ліст займався в Антоніо Сальєрі. Виступаючи на концертах, Ліст зробив сенсацію серед віденської публіки. Під час одного з них Бетховен, після блискучої імпровізації Франца в каденції одного зі своїх концертів, поцілував його. Ліст про це згадував протягом всього життя.

Статуя молодого Ф.

Лі:

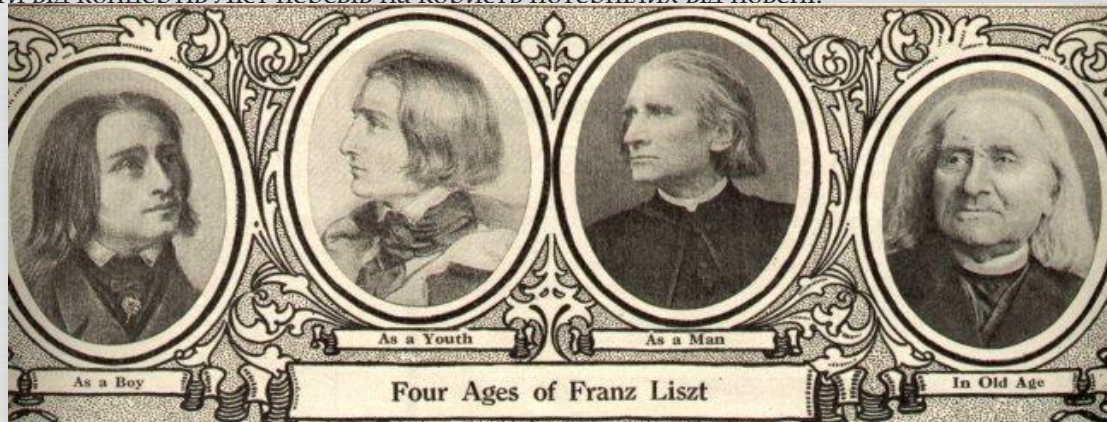
Париж

- У 1823 р. Ліст їде в Париж. Мета: Паризька консерваторія, але його туди не прийняли, приймали тільки французів. Через складне матеріальне становище доводилося постійно організовувати виступи. В 14 років почав оперу «Дон Санчо», що була поставлена в Гранд-Опера в 1825 р.
- В 1827 році помер Адам Ліст. Через це на кілька років Ліст залишає паризьке світське життя.
- У світі Ліст з'явився в 1830 році. Це рік липневої революції. Виникає ідея «Револьюційної симфонії», у якій мали б бути використані революційні пісні.
- На якийсь час відмовився від концертування, працював над технікою й переклав для фортепіано каприси Паганіні, які вийшли під назвою «Шість етюдів». Це був перший і блискучий досвід у фортепіанному перекладанні, який згодом Ліст довів до найвищого рівня. Близько 1835 року Ліст почав педагогічну діяльність, якої ніколи не полишав.
- На початку 30-х рр. Ліст знайомиться із графинею Марі д'Агу, подругою Жорж Санд. Графиня мала літературні здібності (псевдонім Даніель Стерн). Графиня та Ліст покохали один одного. В 1835 році графиня пішла від чоловіка. Разом з Лістом вона їде до Швейцарії.

«Роки мандрівок»

- У Швейцарії Ліст і Марі д'Агу жили в Женеві. Ліст робить перші начерки п'єс для збірника «Альбом мандрівника», який згодом став «Роками мандрівок», викладає в Женевській консерваторії. Разом з д'Агу Ліст пише статтю «Про роль мистецтва й становище митця в сучасному суспільстві». У Женеві Ліст не припиняв активного європейського життя. До нього приїжджали друзі з Парижа, у тому числі Жорж Санд.
- В 1837 році, уже маючи дитину, Ліст і д'Агу їдуть в Італію. З Італії Ліст писав нариси про місцеве музичне життя, які надсилав у Париж для публікації. Для них було обрано жанр листів. В Італії Ліст уперше в історії зіграв сольний концерт без участі інших музикантів. Це було сміливе й зухвале рішення, що остаточно відокремило концертні виступи від салонних.
- Ліст давно мріяв поїхати в Угорщину, його подруга д'Агу була проти цієї поїздки. У цей же час в Угорщині відбулася велика повінь, і Ліст вважав своїм обов'язком допомогти співвітчизникам. У такий спосіб з д'Агу відбувся розрив, і в Угорщину він виїхав сам. У Відні після одного з концертів до нього підійшов Тальберг — давній його конкурент, визнавши перевагу Ліста. В Угорщині Ліст став виразником патріотичного підйому нації. На його концерти дворяни приходили в національних костюмах, підносили йому дарунки. Кошти від концертів Ліст перевів на користь потерпілих від повені.

Ф.Ліст у молодості, зрілості й старості

Гастролі Україною

Ференц Ліст приїздив до Російської Імперії три рази — у 1842, 1843, 1847 р.

Під час своєї подорожі 1847 року Ф. Ліст дав концерти у багатьох українських містах: у Києві, Чернівцях, Єлисаветграді,

Житомирі,

Немирові, Бердичеві, Кременці, Львові, Одесі, Миколаєві.

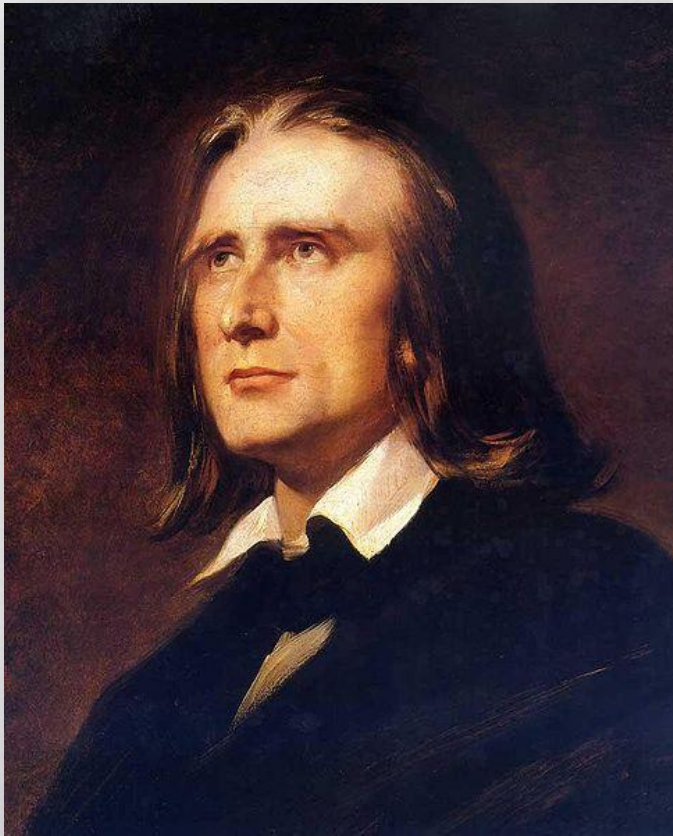
Під час гастролей у Києві у лютому 1847 року Ференц Ліст познайомився з Кароліною Вітгенштейн. Саме цій жінці композитор присвятить усі свої симфонічні поеми. Кароліна мала маєток на Поділлі у Воронівцях, у якому гостював Ференц Ліст. Саме тут на теми українських народних пісень «Ой, не ходи, Грицю» та «Віють вітри, віють буйні» він написав п'єси для фортепіано «Українська балада» і «Думка», які увійшли до створеного у 1847–1848 роках циклу «Колоски Воронівець».

Але Кароліна була заміжньою, і, крім того, ревно сповідувала католицизм. Тому довелося домагатися розлучення й нового вінчання, що повинні були дозволити російський імператор і Папа Римський.

Меморіальна дошка на Поділлі

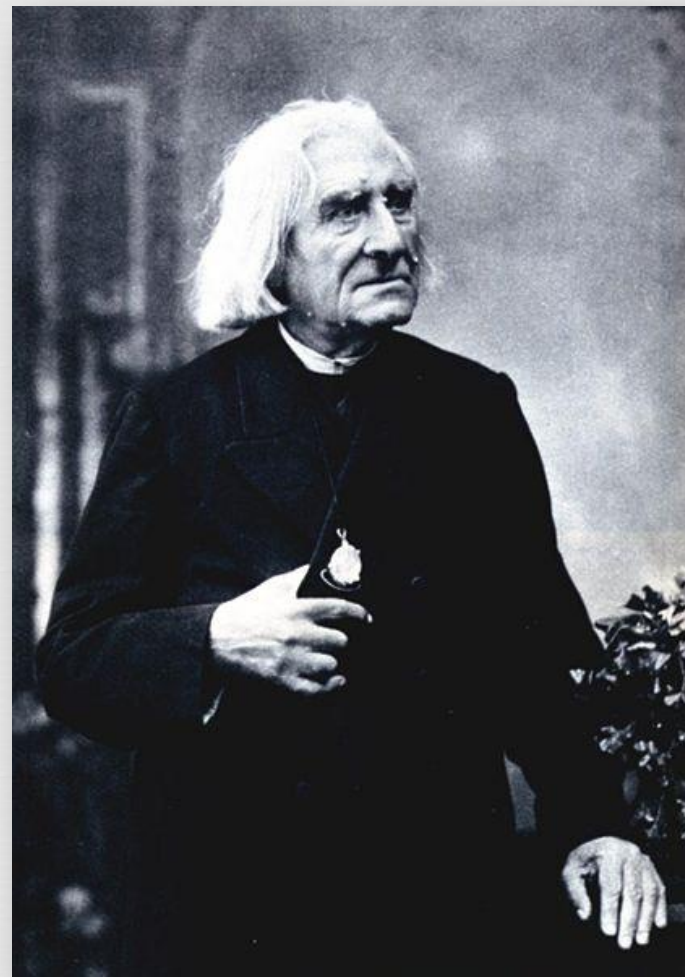
Веймар

- В 1848 році Ліст і Кароліна оселяються у Веймарі.
- Ліст прийнявся за оперний театр, оновив репертуар. В репертуарі з'являються опери Глюка, Моцарта, Бетховена, Шумана, Вагнера.
- Головний підсумок веймарського періоду — напружена композиторська робота Ліста. Він упорядковує свої начерки, закінчує та переробляє безліч своїх творів. «Альбом мандрівника» після великої роботи став «Роками мандрівок».
- У Веймар до Ліста приїжджають молоді музиканти із усього світу, щоб одержати від нього уроки. 1860 року у нього вдосконалював свою майстерність український піаніст Андрій Родзянко.
- Разом з Кароліною Ліст пише статті, есе. Починає книгу про Шопена.
- Наприкінці 50-х надія на вінчання з Кароліною остаточно тане, крім того, Ліст був розчарований нерозумінням своєї музичної діяльності у Веймарі. У цей же час вмирає син Ліста. Знову, як після смерті батька, у Ліста підсилюються містичні й релігійні почуття. Разом з Кароліною вони вирішують їхати в Рим замолювати гріхи.

Пізні роки

- На початку 60-х років Ліст і Кароліна переселяються в Рим, але живуть у різних будинках. Вона наполягала на тому, щоб Ліст став ченцем, і в 1865 г. він приймає малий постриг і звання абата.
- В 1866 році Ліст їде до Веймару, починається так званий другий веймарський період. Жив він у скромному будиночку свого колишнього садівника.
- В 1875 році діяльність Ліста зосереджується переважно в Угорщині. Тут він був обраний президентом знову заснованої Вищої школи музики. Пізніше цей заклад стане відомим як «Королівська угорська музична академія», а з 1925 року — носитиме ім'я композитора.
- Дочка Ліста Козима в цей час стала дружиною Вагнера. Після смерті Вагнера вона продовжувала організовувати вагнерівські фестивалі в Байройті. На одному з фестивалів в 1886 році Ліст застудився, незабаром застуда перейшла в запалення легень. Помер композитор 31 липня 1886 року в Байройті.

Ліст як піаніст

Рукопис фортепіанної сонати Ф.
Ліста

- Ліст виступав у концертах буквально до останніх днів свого життя. Деякі вважають, що він є винахідником жанру сольних концертів піаністів й особливого патетичного концертного стилю, що зробив віртуозність самодостатньою й захоплюючою формою.
- Пориваючи зі старою традицією, Ліст поставив рояль так, щоб відвідувачі концертів могли краще бачити вражаючий профіль музиканта і його руки. Іноді Ліст ставив на сцену кілька інструментів і подорожував між ними, граючи на кожному з рівним блиском. Емоційний натиск і сила удару по клавішах були такі, що під час турне він залишав за собою по всій Європі порвані струни й зламані молоточки. Все це було невід'ємною частиною вистави. Ліст майстерно відтворював на роялі звучність повного оркестру, у читанні нот з аркуша йому не було рівних, славився він і блискучими імпровізаціями. Вплив Ліста дотепер відчутно в піанізмі різних шкіл.

Найзначніші твори

Опера

- 1825 — «Дон Санчо або замок кохання»

Для оркестру

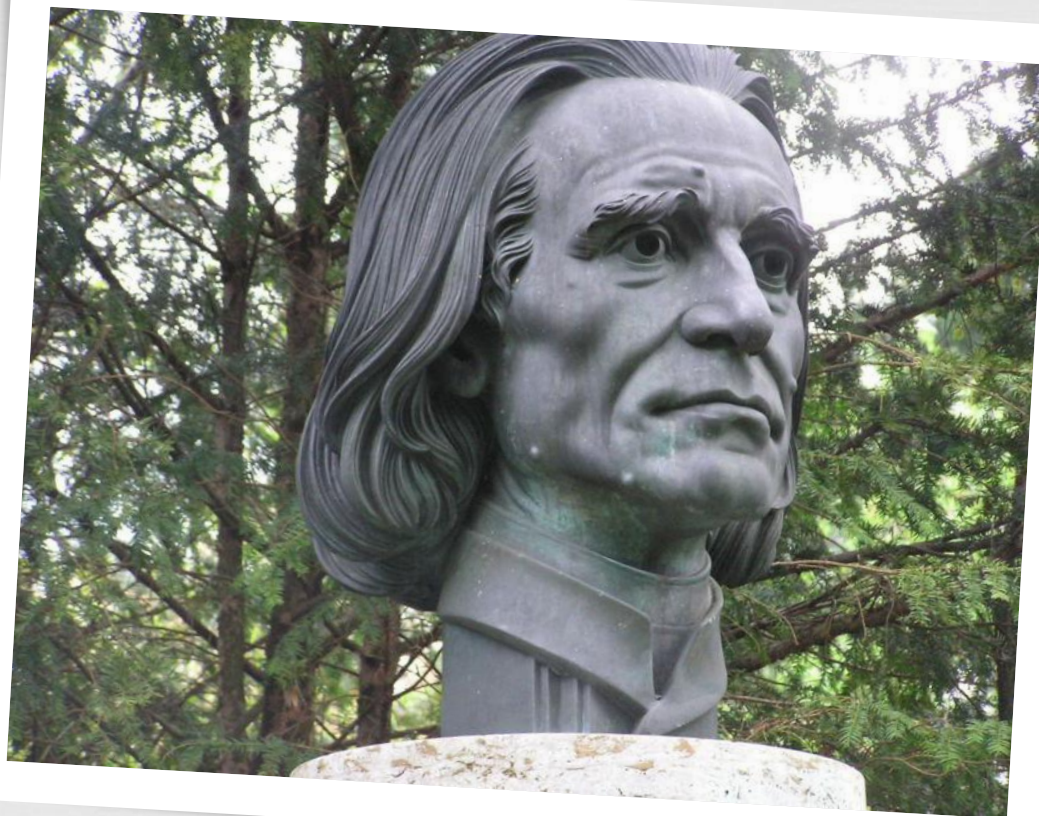
- 13 симфонічних поем (1848–1861)
 - «Що чути на горі» (*Ce qu'on entend sur la montagne*), 1848–1849
 - «Тассо. Скарга і триумф» (*Tasso. Lamento e trionfo*), 1849
 - «Прелюди» (*Les préludes*), за мотивами Ламартіна 1848
 - «Орфей» (*Orpheus*), 1853–1854
 - «Прометей» (*Prometheus*), 1850
 - «Мазепа», 1851
 - «Звуки свята» (*Festklänge*), 1853
 - «Плач за героями» (*Héroïde funèbre*), 1849–1850
 - «Угорщина», 1854
 - «Гамлет», 1858
 - «Битва гуннів» (*Hunnenschlacht*), за картиною Кульбаха 1857
 - «Ідеали» за Шиллером
 - «Змалку до останку» (*Von der Wiege bis zum Grabe*) 1882
- «Симфонія до Божественної комедії Данте» 1857
- «Фауст-Симфонія» (за мотивами Гете) 1854

Для фортепіано з оркестром

- 1849 Концерт для фортепіано з оркестром № 1 Мі-бемоль мажор
- 1849 Концерт для фортепіано з оркестром №. 2 Ля-мажор, редакція 1861
- 1849 «Танок смерті»
- 1852 Фантазія на угорські народні теми для фортепіано з оркестром

Для фортепіано

- 1822 Варіації на тему Діабелі
- 1826 12 етюдів
- 1838 «Великі етюди за Паганіні»,
- 1841 «Аркуші з альбому»
- 1845–1848 «Балада № 1 Des-dur»
- 1848 «Три концертні етюди»
- 1848–1853 «Роки мандрів»
- 1849 «Поетичні та релігійні гармонії» для фортепіано
- 1850 Мрії кохання (*Liebesträume*)
- 1851 19 «Угорських рапсодій» для фортепіано
- 1851 «Полонез № 1» для фортепіано
- 1852 «Вальс-експромт» для фортепіано
- 1853 Соната для фортепіано h-moll
- 1853 «Балада № 2» для фортепіано
- 1860 «Мефісто-вальс» № 1 для фортепіано
- 1881 «Сірі хмари» (*Grey clouds*) для фортепіано
- 1885 «Атональна багатель» для фортепіано

Статуя Ф.Ліста в Байройті, Німеччина. Скульптор Арно
Брекер

Лемешов ; 11-А

